

**Г.І. Дюкарева**, канд. техн. наук, проф.  
**М.М. Замай**, магістр

## **ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ТА ЕКСПЕРТИЗИ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ У РАЗІ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ**

*Розглянуто особливості проведення митних процедур у разі переміщення тютюнових виробів через митний кордон України. Проведено експертизу якості сигарет, що реалізуються в місті Харків. Досліджено основні показники, що забезпечують якість тютюнових виробів та розглянуто пропозиції щодо покращення якості митного контролю.*

*Рассмотрены особенности проведения таможенных процедур при перемещении табачных изделий через таможенную границу Украины. Проведена экспертиза качества сигарет, реализуемых в городе Харьков. Исследованы основные показатели, обеспечивающие качество табачных изделий и рассмотрены предложения по улучшению качества таможенного контроля.*

*The features of the custom procedures movement of tobacco products through the customs border of Ukraine. An examination of the quality of cigarettes marketed in the city of Kharkiv. Study the main parameters that ensure the quality of tobacco and considered proposals to improve the quality of customs control.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Від результатів підвищення митного контролю за якістю під час експорту, імпорту тютюнових виробів на сьогоднішній день залежить, чи вдасться вітчизняним виробникам тютюнових виробів інтегруватися у світове господарство. Актуальним залишається питання боротьби з незаконним переміщенням тютюнових товарів, що є невід'ємною частиною захисту економічних інтересів держави, підвищення її іміджу, забезпечення конкурентоспроможності тютюнової продукції.

**Мета та завдання статті.** Виходячи з постановки проблеми, метою даної роботи є підвищення митного контролю за якістю тютюнової продукції, що перетинає митний кордон України та проведення експертних досліджень сигарет, як вітчизняного виробництва, так і імпортованих, що реалізуються в м. Харків.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Митний контроль є різновидом державного контролю і має здійснюватися на таких принципах: законності, системності, систематичності, дієвості, гласності.

Основна мета митного контролю – перевірка та виявлення за допомогою різних форм контролю відповідності проведених митних операцій; дотримання фізичними та юридичними особами, які беруть участь у митній діяльності, встановлених митних правил і процедур, тобто порядку переміщення через митний кордон України тютюнових виробів.

До моменту митного оформлення тютюнові вироби можуть зберігатися на митних складах чи складах митниці, а також як підакцизні товари, зберігатися під митним контролем у режимі митного складу протягом 3 місяців. Натомість строк зберігання цих товарів, вивезених за межі митної території України, у режимі митного складу не може перевищувати 3 років. По завершенні вказаних строків товари, що вивозяться, мають бути вивезені, а товари ввезені – задекларовані в іншому митному режимі [1].

Чинним митним законодавством дозволяється ввозити в Україну (у тому числі з метою транзиту) для власних потреб без подання сертифіката відповідності на одну особу: тютюнових виробів – 200 цигарок (або 200 грамів цих виробів).

Переміщення тютюнових виробів транзитом у кількості понад встановлені норми вимагає їх супроводу митною вартою чи сплати заставних платежів.

У даний час перелік пунктів пропуску через які дозволяється переміщення через митний кордон України з метою імпорту та транзиту, а також вивозу тютюнових виробів, на які встановлено акцизний збір, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1996 року № 938 "Про подальше посилення контролю за ввезенням, вивезенням та переміщенням транзитом через територію України тютюнових виробів, на які встановлено акцизний збір із змінами і доповненнями, які вносились у 1996–2010 роки". Для збільшення надходжень до Державного бюджету України за рахунок зростання обсягів транзитних перевезень тютюнових виробів [2].

Стаття 89 МК України передбачає необхідність обов'язкового оформлення попередньої декларації у випадку імпорту підакцизних товарів (у нашому випадку тютюнових виробів). Стаття 93 МК України передбачає у випадках, передбачених Кодексом, необхідність обов'язкового оформлення попереднього повідомлення [3].

З оформленим документом та іншими товаросупровідними документами перевізник прибуває до митниці призначення, здає

документи згідно з реєстром, або передає їх вантажоотримувачу для митного оформлення. Після закінчення митного оформлення в пропуску ПП або ПД ставиться відповідний штамп.

Здійснюючи декларування тютюнових виробів, декларант подає до митниці документи (залежить від заявленого митного режиму) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01 лютого 2006 р. № 80 [4].

Після декларування тютюнових виробів розпочинається митне оформлення.

Перший етап митного оформлення — попередні операції і перевірка вантажної митної декларації та інших документів підрозділами митної статистики. Разом із ВМД направляється її електронна копія. Розташована в ній інформація повинна відповідати тій, яка внесена в оригінал. На підставі подання ВМД підрозділи митної статистики перевіряють факти застосування до даного суб'єкта ЗЕД санкцій за порушення її правил. Перевірка на першому етапі завершується поставленням штампа "Перевірено".

Другий етап митного оформлення – перевірка ВМД і документів, оголошеної митної вартості і нарахування митних платежів відділом митних платежів митниці й відділом тарифів і митної вартості у визначеному Держмитслужбою порядку. Власне, цей етап є аналітичним. Він закінчується проставленням штампу на ВМД "Сплачено".

Третій етап митного оформлення – перевірка відділом митного оформлення митниці позначених декларантом у ВМД відомостей на відповідність митним правилам та поданим комерційним документам. Після такої перевірки на всіх аркушах ВМД проставляються штамп "Під митним контролем" і реєстраційний номер. Сама ВМД реєструється в журналі обліку вантажних митних декларацій. Після цього ВМД вважається прийнятою для оформлення. Це має і правовий наслідок – з цього моменту декларант відповідає за вказані в ній дані. Ця декларація не може бути відкликана декларантом. Кожній декларації присвоюється реєстраційний номер, який заноситься в журнал обліку ВМД із вказівкою: її порядкового та реєстраційного номерів, типу, відомостей про відправника й отримувача, про особу, яка відповідає за фінансове врегулювання, про декларанта. Якщо буде прийняте рішення про відмову в митному оформленні, то вказується відповідний письмовий документ.

Четвертий етап митного оформлення – проведення, в разі необхідності, огляду товару і повне оформлення ВМД. Огляд товару здійснюється за його зовнішніми ознаками вибірково чи повністю. На цьому етапі митниця також може відмовити в митному оформленні товару після прийняття ВМД лише в передбачених законом випадках.

ВМД вважається повністю оформленою за наявності на всіх її аркушах особистої номерної печатки інспектора митниці, який здійснював митне оформлення. Залежно від митного режиму інспектором відділу митного оформлення, який завершив митне оформлення, накладається чи знімається митне забезпечення.

Оформлення ВМД свідчить про надання суб'єкту ЗЕД права на розміщення товарів у визначеному митному режимі і підтверджує відзначені у ВМД права і обов'язки щодо здійснення відповідних правових, фінансових, господарських та інших дій.

Митне оформлення тютюнових виробів, виготовлених для експорту, проводиться лише за місцем їх виробництва відповідними митними органами. Транспортування та зберігання таких товарів на території України здійснюється під митним контролем. З огляду на вищевикладене та зважаючи на те, що відповідно до статті 1 Митного кодексу України митний контроль здійснюється в зонах (місцях), визначених митними органами, в межах яких здійснюються митні процедури, зокрема й митне оформлення, Держмитслужба зробила висновок, що виконання митним органом дій, пов'язаних із закріпленням результатів митного контролю тютюнових виробів, задекларованих власником або уповноваженою ним особою до митного режиму експорту, повинно здійснюватися у зонах митного контролю, створених на територіях підприємств – виробників тютюнових виробів [5].

У разі великого об'єму товару, що імпортується, експортується чи реалізується на ринку України, зростає небезпека придбання споживачем продукції неналежної якості. Вірогідність виникнення такої ситуації особливо зростає, коли йдеться про державу, що знаходиться на початку шляху до ринкової економіки. Проблема якості товарів на сьогодні особливо актуальна в Україні, коли підприємці прагнуть отримати миттєвий прибуток, не думаючи про наслідки продажу неякісної продукції.

Більшість людей в наш час палить, що підкреслює доступність сигарет та потребу в них. На сучасному етапі розвитку економіки України особливого значення набуває необхідність створення конкурентоспроможної продукції, яка поки що характеризується як неблагополучний товар з точки зору забезпечення максимальної якості та безпеки споживання.

Якість та безпека споживання тютюнової продукції є одним із найважливіших компонентів завоювання й утримання позицій на ринку тютюнових виробів. Тому необхідно приділяти особливу увагу, забезпеченню високої якості продукції, установлюючи контроль на всіх стадіях виробничого процесу, починаючи з контролю якості

використовуваної сировини і матеріалів і закінчуючи визначенням відповідності випущеного продукту споживчим характеристикам.

Важливими етапами експертизи якості тютюнових виробів є експертна оцінка їх споживчих властивостей, безпечності споживання, відповідність нормативним документам за органолептичними та фізико-хімічними показниками, умовам договорів, за якими вони закуповувались.

Неабияку роль також відіграють митні органи, які, перш за все, вже на кордоні запобігають потраплянню на український ринок неякісних тютюнових виробів, здійснюють захист інтересів національного споживача, сприяють розвитку добросовісної конкуренції. Головна їхня функція – це постійний контроль за якістю даної продукції, що переміщується через митний кордон України.

Для визначення якості тютюнових виробів, що реалізуються на території України, нами було проведено експертизу обраних зразків сигарет що реалізуються в м. Харків.

Предметом досліджень було проведення експертної оцінки (визначення дефектів, маркування, пакування, сигарет та їх відповідності вимогам нормативної документації

Як об'єкти досліджень були обрані наступні зразки сигарет:

– №1 – сигарети з фільтром "CAMEL" blue, ЗАТ "Джей Ті Інтернешнл Україна".

– №2 – сигарети з фільтром "BOND" street, ПрАТ "ФІЛП МОРРІС Україна".

– №3 – сигарети з фільтром "ОТАМАН" ментол, "ВАТ-прилуки".

– №4 – сигарети з фільтром "Прима люкс" синя, АТ "ТОБАККО ПРОДАКШН УКРАЇНА".

– №5 – сигарети з фільтром "PALL MALL" azure, "БРІТІШ АМЕРІКЕН ТОБАККО (БРЕНДЗ) Інк., США".

При проведенні досліджень використовували наступні нормативні документи та методики:

1. ГОСТ 3935-2004. Сигареты. Общие технические условия.

2. ГОСТ 1505-2001. Папиросы. Общие технические условия.

3. ГОСТ 51087-97. Табачные изделия. Информация для потреби теля.

4. ГОСТ Р 52670-2006. Сигареты. Отбор проб.

5. ГОСТ 30571-2003. Сигареты. Определение содержания влажного и не содержащего никотин сухого конденсата (смола) в дыме сигарет.

6. ГОСТ 30039-98. Сигареты. Отбор проб.

Відбирання проб проводили випадковим чином згідно з ГОСТ 30039-98. Сигареты. Отбор проб.

З відібраних ящиків, довільно відбирали 20 блоків сигарет таким чином, щоб у пробі були рівномірно розглянуті сигарети з усіх ящиків. З кожного відібраного блоку брали по дві пачки і складали лабораторну пробу. Відбирання проб проводили згідно з ГОСТ 30039-98 «Сигареты. Отбор проб».

З лабораторної проби довільно відбрали дві пачки, витягли з них сигарети 10 шт. і виміряли їх довжину. Потім відділили фільтруючі мундштуки і виміряли їх довжину. За результат випробування приймали середньоарифметичне значення 10 вимірів. Обчислення проводили з точністю до першого десяткового знака [6].

Визначили довжину сигарет і фільтруючих мундштоків використовуючи штангенциркуль за ГОСТ 166 з похибкою не більше 0,1 мм.

Для визначення вологості тютюну в сигаретах використовували наступні прилади: шафа сушильна, яка забезпечує необхідні умови сушіння; ваги лабораторні за ГОСТ 24104 III-IV класів з межею зважування до 200 г, з похибкою не більше 0,01 г; лотки з білої жерсті площею  $(120 \pm 2)$  см<sup>2</sup>, висотою бортика  $(10 \pm 2)$  мм; термометр за ГОСТ 28498 з діапазоном вимірювання до 200° С і ціною поділки від 0,5 до 2,0° С, годинник наручний. Для проведення випробувань із лабораторної проби довільно відбрали 10 пачок, витягли з них сигарети, обережно розрізали сорочку уздовж. Витягнутий тютюн перемішали. Для визначення вологості відбрали дві проби тютюну масою 4...5 г, в сухі лотки і зважили. Лотки з тютюном внесли до сушильної шафи. Висушування відбувалось протягом 30 хв за температури  $(108 \pm 2)^\circ$  С. Відлік часу починали з моменту встановлення в шафі заданої температури. Вентиляційні отвори шафи були повністю відкриті. Після закінчення сушіння лотки з тютюном негайно зважили. Усі зважування проводились з похибкою більше 0,01 г. Результати зважування записували з точністю до другого десяткового знака.

Засміченість листового тютюну визначали за допомогою просіювального пристрою. Використовували набір сит діаметром  $(200 \pm 5)$  мм, що складається з таких сит: верхнього, що має полотно 1-29-1x0,8 або 1-30-1x0,8 з технічного документу; нижнього плетеного, виготовленого з полумпакової сітки (028 або 0315 за ГОСТ 6613) та піддону для збору пилу.

Секундомір з похибкою вимірювання не більше 0,2 с за 1 хв. Час повного відсіювання пилу для використовуваної конструкції приладу встановили шляхом просіювання штучно складених сумішей різаного тютюну з вмістом пилу  $(5 \pm 0,5)\%$ .

З тютюну відбрали дві проби масою по 50 г. Кожну пробу розмістили на верхнє сито і просіяли протягом встановленого часу.

Тютюновий пил, зібраний в піддоні, зважили з похибкою не більше 0,01 г. Результати зважування записують з точністю до другого десяткового знака.

Для проведення експертної оцінки якості сигарет, що реалізуються в м. Харків, було зроблено оцінку якості пакування та маркування. Ця оцінка проводилась методом візуального огляду.

Після цього ми проводили експертне дослідження відповідності розмірів основних параметрів сигарет. При цьому використовували штангенциркуль. За допомогою штангенциркуля ми визначали такі параметри сигарет та сигаретної пачки: довжину, висоту ширину сигаретної пачки, та довжину і діаметр сигарети.

Далі нами було досліджено дефекти: оформлення сигаретної пачки, тютюнової сорочки, мундштуку, та маркування [7].

Експертизою встановлено, що маркування всіх досліджених зразків сигарет не відповідає НТД, а саме ГОСТ 3935:2004 "Сигареты. Общие технические условия" через відсутність повної адреси виробника та відсутність відмітки нормативної документації в зразку № 5 – сигарети з фільтром "PALL MALL" azure, "БРІТІШ АМЕРІКЕН ТОБАККО (БРЕНДЗ) Інк., США".

Визначено, що пакування дослідних зразків сигарет мало задовільний стан. Виключенням є зразок № 3 – сигарети з фільтром "ОТАМАН" ментол, "ВАТ-прилуки" в якому краї пачки склеєні не чітко.

За даними проведеної експертної оцінки зовнішнього вигляду сигарет та споживчої тари отримали таку кількість балів у поданих зразках.

Зразки № 1, № 2, № 4, № 5 отримали по 3 бали, № 3 отримав 16,6 бали. Усі подані зразки окрім зразка № 3 «ОТАМАН» відповідають НТД, а саме ГОСТ 3935:2004 "Сигареты. Общие технические условия" за таким показником як зовнішній вигляд сигарет та споживчої тари.

Експертна оцінка органолептичних показників показала, що всі зразки відповідають вимогам нормативно-технічної документації. за такими показниками як аромат тютюнового диму, смак тютюнового диму та зовнішній вигляд, упакування сигарет, що дозволило віднести їх до першого класу.

Експертизою фізико-хімічних показників встановлено, що всі дослідні зразки: "CAMEL" blue, ЗАТ "Джей Ті Інтернешнл Україна", "BOND" street, ПрАТ " ФЛІП МОРРІС Україна", "ОТАМАН" ментол, "ВАТ-прилуки", "Прима люкс" синя, АТ "ТОБАККО ПРОДАКШН Україна", "PALL MALL" azure, "БРІТІШ АМЕРІКЕН ТОБАККО (БРЕНДЗ) Інк., США" відповідають вимогам стандарту за такими показниками як: довжина сигарет і фільтруючих мундшуків,

вологість тютюну в сигаретах, масова частка пилу, ширина тютюнового волокна, вміст смоли та нікотину.

**Висновки.** За результатами проведеної експертизи було встановлено, що на жодному із зразків не було вказано повної адреси підприємства виробника, через що важливим є внесення до маркування тютюнових виробів повний, перелік відомостей про розташування підприємства виробника. Адже у разі придбання неякісної продукції, споживачу необхідно знати всі відомості про фізичну адресу підприємства що виробляє дану продукцію. Для підвищення якості митного контролю необхідно провести заходи щодо устаткування митних лабораторій та підготовки кваліфікованих спеціалістів, що дало б змогу економити час при ідентифікації та дослідженні якості сигарет та загалом тютюнової продукції. Застосувавши сучасне обладнання та нові методи досліджень можна було б розраховувати на високу точність результатів, а отже створити надійний захист для споживачів сигарет від фальсифікату та недоброякісного товару.

#### *Список літератури*

1. Строк зберігання товарів у режимі митного складу : Митний кодекс України // ВВР. – 2011. – Ст. 214.
2. Про подальше посилення контролю за ввезенням, вивезенням та переміщенням транзитом через територію України тютюнових виробів, на які встановлено акцизний збір із змінами і доповненнями, які вносились у 1996 – 2010 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1996 р. № 938.
3. Попередня митна декларація // Митний кодекс України. – 2011. – Ст. 89.
4. Про перелік документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2006 р. № 80
5. Визначення основних термінів і понять // Митний кодекс України. – Ст. 1.
6. ГОСТ 30039-98. Сигареты. Отбор проб. – Взамен ГОСТ 30039-93 ; введ. 01.07.2000. – Минск, 1998. – 13 с.
7. ГОСТ 3935:2004. Сигареты. Общие технические условия – Взамен ГОСТ 3935-81 ; введ. 01.01.2005. – Минск, 2004. – 14 с.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.  
© Г.І. Дюкарева, М.М. Замай, 2012.